

28. évf. 7. sz. 1981. július

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

AZ INFORMÁCIÓ ÁRUJELLEGÉNEK NÉHÁNY ASPEKTUSA

Zsidai József

a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója

Az OMKDK-ban végzett igen gondos statisztikai elemzés azt mutatja, hogy a tudományos és szakkönyvtárak fejlődése az elmúlt évtizedben igen számottevő volt. Az előrelépés egyaránt vonatkozik az állomány gazdagságára és a könyvtárhasználat fokozódására [1].

Az adatok zöme a mutatók 70–80%-os növekedéséről ad számot. A dinamikus fejlődés igen lényeges következtetések megfogalmazására ösztönöz: az ismeret, a tudás értéke, hasznosítása társadalmi méretben nő, mind a kutatás, mind az egyéni érdeklődés és törekvés vonásában; az adatok magukban hordozzák azt a tényét, hogy a könyvtárak külső igénybevétele szélesedik; ennél fogva a kifelé irányuló mindennemű szolgálat pénzügyi, gazdasági megfontolások készítője lehet; mindezzel összefüggésben és külön is: *az információt és a vele kapcsolatos műveleteket gazdaságilag értékelhető elemnek és tényezőnek kell tekinteni.*

A kissé komplikált problémakört az utóbbi feltételezés elemzésével érdemes megközelíteni. Ehhez alkalmas eszköz az ismert svéd formula, mely szerint az ipari terméknek négy összetevője van: *anyag, energia, munka és információ* (tudomány, ismeret), egyszerű matematikai képletbe öntve: $P = M + E + W + I$.

A TMT szerkesztősége nem kíván senkit sem hozzászólásra provokálni. Meggyőződése azonban, hogy a Zsidai József felvetette kérdés rendkívül időszerű (a IV. országos könyvtárügyi konferencia is foglalkozott vele), számos intézményt érint. Az esetleges reflexiók minden bizonnyal elősegítenék a gyors és érdemi rendezést.

F. T.

Ugyanakkor közismert tény és realitás, hogy az ipari termék = áru, azaz pénzben kifejezhető érték. Ha ez így igaz, akkor az is igaz, hogy annak minden eleme, vagyis a képlet minden egyes tagja, eleme is árujellegű. Ez a feltételezés valóban megalapozott, mert hiszen nem ismerünk olyan árut, melynek valamely összetevőjét valaki odaajándékozna a termelőnek vagy értékesítőnek. (Átmenetileg létezik ugyan dotáció bizonyos termékfajtáknál, de ez nem jellemző széles körben a termelésre és annak szabályozására.)

Az összefüggésből az is következik, hogy az I -nek értéke van, mert a képlet csak úgy értelmezhető, ha I nagyobb 0-nál, mert különben nem is lenne helye ott. Sőt, feltételezni lehet, hogy az intenzív gazdaságfejlesztési vonulatban az I értéke növekvő tendenciájú, amint ezt a következő példa plasztikusan szemléltetheti. A magyar gépipari termékek súlya átlagosan 30%-kal haladja meg a hasonló külföldi termékek súlyát. Nyilvánvaló, hogy a többletanyagot, az ehhez szükséges energiát és munkát csökkenteni kell, s *ez a csökkentés csakis az I növelése útján mehet végbe*, vagyis ezeket az igen nehéz „minőségi” jellegű módosításokat kizárólag tudományos eszközökkel és módszerekkel lehet csak véghez vinni.

Más megvilágításban a P gyarapodása elemi követelmény. A P itt nem terméktöbblet, hanem értéknövekmény. A képlet jobboldali részéről tudjuk, hogy az anyag (M) és az energia (E) növelése – már csak a lehetőségek szűkössége miatt sem – nem kínál kiutat; a munkaráfördítés (W) élőmunkában szintén nem növelhető; marad tehát megint az információ (I) mint reális esély. Éspedig részint önmagában is mint fejlesztő tényező, részint a W-vel összefüggésben is. A kettő együtt lényegében automatizálást és korszerűbb szervezést jelent. Eme út járásának azért is igen nagy a valószínűsége, mert a tudásban, a szellemi tőkében még sokkal nagyobb a nemzeti tartalék, mint bármi másban.

A magyar viszonyok között külön figyelmet érdemel az információ szerepkörének növekedése, mert 1978 óta a gazdaságfejlesztés gerincét az intenzifikálás követelménye adja, amely eleve feltételezi az információ gyorsuló térnyerését. Szakkönyvtári tapasztalatok alapján – miként már utaltam erre – a fejlődésnek ez a menete valóban megfigyelhető. A tendencia ráadásul mennyiségi halmazban és minőségi választékban egyaránt nyomon követhető. És ebben a kettősségben nincs is semmi ellentmondás, mert az információk felhasználását mennyiségben is növelni kell, de emellett a minőségi igények is jobban előtérbe kerülnek, mint korábban. Ez azt jelenti, hogy a szakszerű szelekció az információk szolgálat lényegéhez mind jobban hozzátartozik.

Az ismeretek felhasználásának mennyiségi és minőségi fokozódása kétszeresen is indokolja a költségek változásának és jelentőségének megfigyelését.

Mihelyt a termeléssel összefüggésben a maga célszerűségében kezeljük az információt, annak árujellegét is könnyebb elfogadtatni. Az eddig elmondottakból értelemszerűen következik, hogy a gazdaság fejlődésének és a társadalom haladásának feltételrendszerében az információ nélkülözhetetlen, és mind jobban azzá lesz. Ez esetben viszont: *akinek szüksége van rá, az meg is adja az árát.*

De jó tudni, hogy pénzt csak jó áruért adnak, illetve csakis jól használható árut lehet eladni. Az efféle értékrendszer kialakulása esetén a felhasználó feladatainak jobb ellátása érdekében mindent meg fog tenni a valóban értékes információk megszerzésére. Egyidejűleg az információk forgalmazói is jó és értékes kínálatra fognak törekedni, mert csakis a jó portéka talál gazdára. Az információ pénzben kifejezett elszámolása tehát egyfelől a termelés és kutatás segítője, mert jobbitja a megvalósulás esélyeit; másfelől pedig serkentőleg hat az információk kultúra fejlődésére is. A pénz szerepkörének ilyen értelemesülése évezredek tradíciója, de itt, ebben a beállításban még vitatott, vitatható, már csak azért is, mert szokatlan.

Az információ árujellegének is történeti fejlődése van, noha ez a történet alig ível át három évtizedet. Az

1950-es évek elején a szocialista igényű kultúrpolitika a kultúra árujellegét tagadta. A makacs tagadásban megfogalmazódott az a történelmi jelentőségű igazságtévő program, amely a széles néprétegek számára a kultúra hozzáférhetőségét igyekezett megoldani. A kultúra tágabb értelmezése felölelte az oktatás és a tudomány főbb területeit is, s velük összefüggésben az ismeretek hordozóit és közvetítőit is az ingyenes szolgáltatások sorába vélte beilleszthetőnek. Valójában azonban – a szó szoros értelmében – *sohasem voltak ingyenesek ezek a szolgáltatások, hanem csak dotáltak*, mert a színházjegy, az egyetemi menza, a tankönyv stb. mindig is pénzbe került. Kivételezett volt a könyvtárhasználat, amelynek ingyenessége tulajdonképpen már 18–19. századi vívmány. Egy idő után azonban változott a helyzetkép, mert a fejlődő társadalom az információk szolgáltatások változását is kikényszerítette.

Az 1950-es években jelentős tájékoztató intézetek jöttek létre, pl. a Kohó- és Gépipari Minisztérium Műszaki Tájékoztató és Propaganda Intézete 1953-ban, az Építésügyi Minisztérium Építésügyi Dokumentációs Irodája 1954-ben stb. Más, korábbi alapítású könyvtárak, mint pl. az OMKDK (1883), a Vízügyi Műszaki Tájékoztató Iroda Vízügyi Szakkönyvtára (1890), a Nehézipari Minisztérium Műszaki Dokumentációs és Fordító Irodája (1946), fokozatosan építették ki tájékoztató szolgálatukat a könyvtári bázisra alapozva, miközben megőrizték könyvtári funkciójukat is. Ezek és a hasonló intézmények számos szolgáltatást ingyenesen adtak, de egyre jobban kiépítették a térítéses rendszert.

Ez a folyamat az 1960-as években felgyorsult, amikor a gyakorlat kezdte elismerni az információ árujellegét. Ezzel párhuzamosan megmaradtak a költségvetésből gazdálkodó könyvtárak is, amelyek változatlanul ingyenes szolgáltatásokat nyújtottak. Nem is tudtak mást tenni, mert bevételek produkálásában nem voltak érdekelték, lévén az ilyen pénzeket a főhatóság elvonta. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy egyfelől a vállalati szisztémában dolgozó információs irodák költségvetési támogatást is kaptak (és kapnak ma is), másfelől pedig a költségvetésből gazdálkodó könyvtárak számára az 1970-es évek elejétől lehetővé tették a szerződéses munkavállalást, s ezáltal anyagilag is érdekeltté tették őket [2].

Ebben a felemás kettősségben élt tovább azután az információnak is az a kettős arculata, amely szerint *áru is és ingyenes szolgáltatás tárgya is*, attól függően, hogy hol lehet hozzájutni, vagy a szolgáltató intézmény vezetője milyen gyakorlatra szánta el magát.

Az igazsághoz tartozik azonban, hogy a „vállalkozóként” működő intézetek is jobbra a dokumentációs és fordító szolgáltatásokat adták csak pénzért, a hagyományos könyvtárhasználatot ők is mindenütt ingyenesnek őrizték meg. Tették ezt nem utolsósorban azért, mert az előbbi „vállalkozás”-tól fokozatosan megvonták vagy

megvonhatták a dotációt; az utóbbi szolgálat közkönyvtári jellegét viszont nem lehetett megszüntetni. Az is igaz viszont, hogy az 1960-as évek végéig a könyvtárak (pl. az egyetemi könyvtárak) főként csak fenntartójuk dolgozóit szolgálták ki, kifelé irányuló szolgáltatásaik alig voltak, s így a költségtényező komoly problémaként nem jelentkezett.

Az 1970-es évek folyamán olyan alapvető változások történtek az információs szolgálat tartalmában és feltételeiben, amelyek ésszerű munkavégzésre és szigorú gazdaságpolitikára kényszerítik a könyvtárakat. Ezek a következők:

- megnőtt az információ értéke;
- korszerű és költséges szolgáltatások kifejlesztése ment végbe;
- a könyvtári üzem költségei minden területen emelkedtek;
- újfajta költségek jelentkeztek, pl. a külföldi könyvtárközi kölcsönzés díja;
- a kifelé irányuló tevékenység fokozódott, amely költségnövelő tényező;
- a költségvetés kismértékben emelkedett, esetleg stagnált, vagy helyenként csökkent;
- az alkalmazotti létszám nem növekedhet stb.

Ma az a valóságos helyzet, hogy a könyvtárakban és az információs szerveknél *minden egyes vállalkozás, minden egyes munkaelem Ft-vonzatát a szó szoros értelmében kell végiggondolni.*

Példaként válasszuk ki az egyetemi könyvtárak könyvtárközi kölcsönzési adatait. A művelődési tárcahoz tartozó nyolc egyetemi könyvtár 1978-ban 15 536 könyvtárközi kölcsönzési ügyet intézett el külső megkeresésre, ideértve a nem teljesített kéréseket is [3]. Ugyanakkor ők 8643 küldeményt kaptak. A 6893 tételnyi különbség 43%-nyi többletmunka és költség az ő számukra, illetve kárukra. Ugyanezekben a műveletekben 8816 ügyet intéztek el reprográfia útján, viszonzás-képpen 4035 esetben részesültek ilyen jellegű szolgáltatásban.

A miskolci egyetemi könyvtárban végzett megfigyelések szerint egy tétel külső könyvtárközi kölcsönzés minimálisan 1 munkaóra ráfordítást igényel, így az évi 1800 ügy gondos elintézése egy teljes munkaerőt leköt. (Még tovább bonyolítja és drágítja az ügyintézkést, ha tanszéki hálózathoz kell a keresett dokumentumot kiemelni). A könyvtárközi kölcsönzési postaköltség 1980-ban mintegy 10 ezer Ft volt, amely összeg 1981-ben várhatóan megkétszereződik. Ugyanakkor a BLLD (British Library Lending Division) 1,70 £ (100 Ft-nyi) költséget számít föl minden egyes kölcsönzési eljárásnál a munkavégzés fejében. A reprográfiai szolgáltatások tekintetében ugyanők minden megkezdett 10 oldalért 1,70 £-ot térítenek [4]. És egyre több helyen számítják föl a postaköltséget is, amely mindenütt a világon évről évre emelkedik.

Az információ társadalmi méretű szerepének megváltozott értéke, valamint ezzel összefüggő mozgásának sajátosságai és megnövekedett költsége arra készítik a szakembereket mind a szolgáltatás, mind a felhasználás területén, hogy *az információ árujellegét elismerjék és előtérbe állítsák.*

A költségek meghatározása és a fizetés módjának megállapítása számos olyan elvi problémát vet fel, amelyek tisztázásához sok munkára és időre van szükség.

Az első probléma az, hogy *milyen költségeket lehet az olvasóra áthárítani?* Egyszerű a helyzet akkor, ha valamilyen beárazott információs szolgáltatásról van szó, pl. témafigyelés vagy lapszemle, mert a kitűzött árat vagy megadja valaki, vagy nem. A gondot az okozza, ha intézmény vagy magánszemély fordul a könyvtárhoz valamilyen konkrét kéréssel: pl. könyvtárközi kölcsönzés, fotomásolat, irodalomkutatás stb. Ezekben az ügyekben olyan elvi álláspontot kellene képviselni, hogy a megrendelő (olvasó, felhasználó) térítsen meg minden olyan költséget, amelyet ő maga konkrétan okozott a könyvtárnak.

Mit jelent ez? Egy közkönyvtár elvi alapon, a feladatok helyes értelmezése alapján, egyedi, konkrét olvasói igények nélkül fejleszti állományát és működteti a könyvtárat. Egy adott könyvet megvesz a könyvtár gyűjtőkori szabályzata szerint, konkrét személyi igény nélkül. Ezzel a könyvvel ki is szolgáljuk az olvasót, helybenolvasás és kölcsönzés útján. Eddig ez ingyenes, mert a könyvtár alapfunkciójához tartozó szolgáltatásról van szó. Külön költség keletkezik akkor, ha valamilyen könyvrészből az olvasó fotomásolatot kér, mert az személyes igényére keletkező új költség. Az itt elfoglalt álláspont szerint minden költségelemet meg kell térítenni.

Csak hogy ezzel kapcsolatban sok és a maga nemében igen jelentős, sőt igazságosnak tűnő ellenvetést lehet tenni, pl. azt, hogy a közkönyvtár nyilvános szolgáltató intézmény, tehát köteles ingyenesen az olvasók rendelkezésére állni. Ezt a szemléletet hordozza magában a könyvtárközi kölcsönzésről intézkedő miniszteri utasítás is [5], amikor kimondja pl., hogy a dologi kiadásokat a könyvtár költségvetéséből kell teljesíteni.

Tovább bonyolítja a képet a kimondottan magánemberek kiszolgálása, az általuk előidézett költségek megtérítése. Azt nyilvánvalóan nem teheti meg egyetlen könyvtár sem, hogy az utcáról betévedő olvasónak ingyenesen szolgáltatson 100–200 oldalnyi másolatot, vagy valuta felhasználásával könyvtárközi kölcsönzést intézzen, esetleg nagyobb anyagi vonzattal számítástechnikai szolgáltatást nyújtson. Elég gyakran találkozni olyan magánjellegű kérelmekkel, amelyek kifejezetten nem is könyvtári feladatok, de mégis a könyvtáraknál jelentkeznek: pl. iratok másolása, lefordítása, könyvkötés stb. Ilyen ügyekben a legtöbb könyvtár tisztességes segíteni akarástól indítva készséggel közreműködik,

sajnálatosan ingyenesen. Az ügyfél szívesen megfizetné a segítség értékét, de erre nincsen szisztéma, így azután ingyenes szolgáltatások történnek, magánemberek javára, az intézmény költségvetése terhére.

A költségek előidézése és térítése vagy nem térítése ügyében újabban a fenntartó intézményen belül is problémák adódnak. Egy nagyobb intézményen vagy intézményhálózaton belül az egyes egységek mind jobban önállóan gazdálkodnak (pl. egyetemi tanszékek; akadémiai kutató szervek, osztályok, főosztályok), s így közöttük a könyvtári szolgáltatások elszámolása is indokolttá vált.

A felszámítható költségek tisztázása előtt azért ékeltem be ezeket a kitérőket, hogy jelezzem a probléma bonyolultságát, sokrétűségét. Ezek után ismételten lerögzítem, hogy célszerű, ha a könyvtár viseli mindazokat a költségeket, amelyek személytelenek, vagyis működési politikájából objektíve keletkeznek, konkrét személyhez eleve nem is kapcsolhatók. Ezek igen szűkkörűek: kölcsönzés, helybenolvasás, gyorsinformáció (referenz). Minden mást meg kell fizettetni, a dologi kiadásokat is, a ráfordított munkaidőt is, a rezsiköltséget is, s talán némi hasznot is.

Itt jönnek a már említett ellenvetések: kapja a könyvtár a költségvetést, a fenntartó (az állam) biztosítja a működési feltételeket, így tehát a villanyszámlát, munkát, rezsit stb. a költségbe beépíteni nem szabad. Úgy tűnik, hogy ezt a problémát is gondosan elemezni kell.

Nincsen probléma addig, amíg a szolgáltatások nagyságrendje elenyésző. Növekvő igénybevétel esetén azonban a költségek növekedése azt okozza pl. egy egyetemi könyvtárban, hogy az alapszolgáltatástól, illetve a fenntartó szolgálatától elvonják a pénzt. Mert ha pl. külső igénybevétel miatt igen leterheltek a gépek, akkor hamarabb tönkremennek, karbantartásuk drága és ehhez nincs más forrásból pénz, mint a könyvbeszerzési keret megcsonkítása. Nyilvánvaló, hogy ezt az utat járni nem lehet, de az efféle gyakorlat a külső igénybevevőnek sem kedvező.

A problémák sorában külön gondot okoz, hogy milyen magas legyen a szolgáltatások árszínvonala, és milyen pénzügyi szisztémában téríttessük meg a költségeket. E helyen csak arra lehet vállalkozni, hogy néhány olyan alapvető szempontot vázoljunk föl, amely a gyakorlatból ide kívánkozik.

Mindenekelőtt, nem kell és nem is szabad az árakat túl magasan tartani. Az információszolgálat jó ideig még maradjon államilag dotált szolgáltatás, legalább olyan értelemben, hogy figyelmen kívül kell hagyni pl. a feldolgozásba bevont könyvek és folyóiratok, ill. más ismerethordozók beszerzési árát.

Másfelől, amikor még az információ terjesztésének nehézségeivel küzdünk, akkor nem célszerű, sőt káros a költségek felszólása. Az árformát illetően az lenne a

kívánatos, hogy a szolgáltatások egyik meghatározott csoportja a *maximált szabadár* kategóriába tartozzék, a másik csoport *teljesen szabadár* legyen.

Az első csoportot azokból a szolgáltatásokból kell összeállítani, amelyek árelemei konkrétan megfoghatók, de intézményenként eltérőek lehetnek. Ilyenek: *reprográfiai szolgálat, könyvtárközi kölcsönzési művelet, könyvkötészet* stb. Ez azért volna így helyes, mert az egyes könyvtárak más-más gépi felszereltséggel rendelkeznek, nem egyforma anyagokat használnak, a műveletek sűrűsége, automatizáltsága, az élőmunka hatékonysága stb. szintén eltérő.

A második csoportba a teljesen szabadár szolgáltatásokat kell összegyűjteni, pl. *irodalomkutatás, számítógépes szolgáltatások, tanfolyamok szervezése* stb. Mindkét kategóriánál az árképzés során eleve visszafogó erőként hat az eladhatóság problémája és a konkurrencia lehetősége.

Az árrendszer, illetve az árképzés kidolgozása során gondolni kellene a munkavégzők egyéni ösztönzésére is. Sokat vitatott téma ez, mert jobbra jogos és helyénvaló az az ellenvetés, hogy mindenki megkapja a fizetését, és ezért tegye dolgát rendesen. De ha az alapfeladatok ellátásáért is megjutalmazzuk a dolgozókat, ha lelkiismeretesen dolgoznak, akkor különösen indokolt az ilyesmi, ha külső intézmények, vállalatok javára serénykednek. És ebben a legnyomósabb érv az, hogy jobb, gyorsabb munkát lehet követelni az anyagi ösztönzés ellenében, melynek hasznát elsősorban a megrendelő látja. A személyes ösztönzés pártolásának elve mellett határozottan le kell rögzíteni, hogy csak igen kismérvű ösztönzésről lehet szó, csak olyanról, amely az ügy szolgálatában elengedhetetlenül szükséges és ésszerű.

Az árképzéssel kapcsolatban végül az árrendszer és az adózás összefüggéseivel kell foglalkozni. A kiindulási alapnak az a már említett cél említhető föl, hogy az árszínvonal ne legyen magas. Ebből következik, hogy az adókulcsot, más esetben az elvonások jogcímsorait megfelelően orientáló kordába kellene szorítani.

Ma kétféle gazdálkodási szisztémát ismerünk: a vállalati rendszert és a szerződéses vállalás rendszerét. Az előbbinél az a probléma, hogy az egyéni ösztönzésnek nem kedvez, az utóbbinál pedig igen sokféle címen vonják el az árbevétel jelentős, sok esetben döntő részét. Pl. ha 1 db könyv kötése 120 Ft-ba kerül (elég magas ár), a könyvkötő 6–8 Ft-ot kap, amennyiért ezt a munkát nem hajlandó elvégezni.

A felvetett problémakörökből is látható, hogy nehéz a feladat, de cselekvésre érett. A Művelődési Minisztérium lassan már élhetne árhatósági jogkörével. Munkáját könnyebbé tenné, ha e célra szakbizottságot küldene ki olyan intézmények szakértőiből, akik már megfelelő tapasztalatokat gyűjtöttek össze szolgáltatásaik árképzése során.

Mindennemű pénzügyi rendezésnek csakis egy alapvető célja lehet: *a szolgáltatások gyorsaságának és minőségének erőteljes fokozása*. A pénz közbeiktatása csak inspiráló tényező lehet a folyamat során, és ez így helyes szakmailag is, mert minden bizonyosan igaz van a BLLD igazgatójának, LINE úrnak abban, hogy az emberek szívesebben fizetnek egy jó szolgáltatásért, mintsem ingyen jussanak hozzá egy hasznavehetetlenhez [6].

Jegyzetek és hivatkozások

1. N. NAGY Katalin: Az olvasó- és dokumentumforgalom trendjei a szakkönyvtárakban (1970–1978), különös tekintettel a helyi jellegű szakkönyvtárakra = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 1. sz. 1981. p. 16–21.
2. A művelődésügyi miniszter és a pénzügyminiszter 201/1971. (MK. 5.) MM-PM számú együttes utasítása egyes közkönyvtárak által végzett szerződéses munkák vállalásáról és pénzügyi elszámolásának szabályozásáról.
3. Statisztikai tájékoztató a tudományos és szakkönyvtárakról. Művelődési Minisztérium, 1978.
4. Az OSZK Könyvtárközi Kölcsönzési Osztályának szóbeli közlése
5. A művelődésügyi miniszter 126/1963. (MK. 8.) MM számú utasítása a könyvtárközi kölcsönzésről
6. LINE, B. M.: Is cooperation a good thing? Library cooperation: trends, possibilities and conditions. = Proceedings of the Eighth Meeting of IATUL, Enschede, May 28–June 1, 1979. Göteborg, 223 p.

ZSIDAI JÓZSEF: *Az információ árujellegének néhány aspektusa*

A cikk vizsgálja, hogy Magyarországon miként haladt előre az információ árujellegének felismerése. Ennek konzekvenciáit azonban mindmáig nem vontuk le következetesen. Időszerű lenne a rendezés, amelynek következtében az információs szolgáltatásokat több kategóriába kellene sorolni. Ingyenes maradna a kölcsönzés, a helybenolvasás és a gyorsinformáció. Az ún. maximált szabadítás kategóriába kerülne a reprográfiai szolgáltatás, a könyvtárközi kölcsönzés és a könyvkötészet. A többi szolgáltatásnak teljesen szabadításnak kellene lennie. Mindazonáltal, az árszínvonal nem lehet túlságosan magas, már csak az eladhatóság miatt sem.

* * *

ZSIDAI, J.: *Some aspects of information as commercial good*

The article describes the advances in Hungary in the recognition of the commercial character of information. The consequences of this, however, have not been drawn

consistently. To reach an urgent solution of the problem, the author suggests that information services should be divided into three categories. Circulation, in-library use and reference services would remain free, while photocopying, interlibrary lending and binding services should be charged up to an upper limit. The charges for the remaining services would be completely unlimited. The fees, however, should not be too high, mainly for marketing reasons.

* * *

ЖИДАИ, Й.: *Несколько аспектов информации как товара*

Статья занимается вопросом, как происходит признание информации как товара в ВНР. Однако итоги этого мы еще не подводили. Назревает актуальность упорядочения, по которому информационные услуги были бы распределены по несколько категориям. Остались бы бесплатными услуги по выдаче книг, чтению книг в библиотеках и справочно-библиографические услуги. В так называемую максимальную категорию свободных расценок попали бы служба репрографии, межбиблиотечный абонемент и переплетение книг. На все остальные услуги должны существовать совершенно свободные расценки. Вместе с тем цены не должны быть слишком высокими, хотя бы по причине обеспечения доступности услуг.

* * *

ZSIDAI, J.: *Einige Aspekte des Warencharakters der Information*

Der Artikel berichtet über den Vorgang, wie sich in Ungarn die Erkenntnis verbreitet, dass Informationen auch einen Charakter von Ware haben. Die Konsequenzen aus dieser Erkenntnis wurden jedoch bisher nicht konsequent genug gezogen. Es wäre angebracht, eine Klassierung durchzuführen, wonach die Informationsdienste in einzelne Kategorien eingeordnet werden könnten. Kostenlos könnte das Lesen von Dokumenten in der Bibliothek und ihre Ausleihe sowie die Schnellinformation auch weiterhin ermöglicht werden. In die Kategorie der Dienstleistungen mit maximiertem Preis wären die Reprographien, der Leihverkehr zwischen den Bibliotheken und die Buchbinderarbeiten einzureihen. Die sonstigen Dienstleistungen sollten gegen sogenannte freie Preise erhältlich sein. Das Preisniveau dürfte aber nicht zu hoch eingestellt werden, um den Absatz der Informationen nicht zu hemmen.

* * *